

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Toeristische tips	6
Symbolen	8
GPS-Tracks	9
De mooiste wandelingen in Schotland	10
Wandelen in Schotland	12
Belangrijke Gaelische begrippen	15
Informatie	21
Southern Uplands	28
1 St. Abb's Head	30
2 Eildon Hills, 422 m	32
3 Grey Mare's Tail en Loch Skeen	34
4 The Merrick, 843 m	36
Central Highlands	38
5 Isle of Arran: Goatfell, 874 m	40
6 Cock of Arran	44
7 Ben Lomond, 974 m	46
8 Ben A'an, 461 m	48
9 Ben Ledi, 879 m	50
10 Ben Lawers, 1214 m	52
11 Schiehallion, 1083 m	54
12 Cobbler, 884 m	56
13 Buachaille Etive Mór, 1022 m	58
14 Bidean nam Bian, 1150 m	60
15 Aonach Eagach, 967 m	62
16 Boven de Mamores	64
17 Ben Nevis, 1344 m, via Carn-Mor-Dearg-Arête (CMD)	66
18 Coire Ardair en Creag Meagaidh	70
Cairngorm Mountains	72
19 Cairn Gorm, 1245 m	74
20 Door de centrale Cairngorms	76
21 Lochnagar, 1155 m	80
22 Dubh Loch en Cairn Bannoch, 1012 m	82
23 Ben Rinnes, 840 m	86

	Western Highlands en de Hebriden	88
24	Op de Ben More (Mull), 966 m	90
25	Naar de Carsaig Arches	92
26	De Singing Sands (Eigg)	94
27	Rum: Barkeval en Hallival	98
28	Van Elgol naar Sligachan	100
29	Sgurr nan Gillean, 964 m	102
30	Sgurr Dearg en Coire Lagan	106
31	Old Man of Storr – The Storr, 719 m	108
32	Quiraing	110
33	Huishinish	112
34	Sgurr na Ciche, 1040 m	114
35	Ladhar Bheinn, 1020 m	116
36	Five Sisters of Kintail	120
	Het noorden	124
37	Beinn Alligin, 986 m	126
38	Liathach, 1054 m	128
39	Beinn Eighe, 1010 m	130
40	De Letterewe Wilderness	134
41	An Teallach, 1062 m	140
42	Beinn Dearg, 1084 m	142
43	Stac Pollaidh, 590 m (oosttop)	144
44	Glen Canisp (Suilven)	146
45	Old Man of Stoer	150
46	Eas a'Chùal Aluinn en Glas Bheinn	152
47	Sandwood Bay	154
48	Ben Hope, 927 m	156
49	Yesnaby	158
50	Old Man of Hoy	160
	Register	164

Toeristische tips

Bij het gebruik van dit gidsje

De beschrijvingen van de wandelingen worden voorafgegaan door een korte samenvatting van de belangrijkste informatie. Na een karakterisering van de wandeling volgt de uitgebreide beschrijving van de route. In het kleurige wandelkaartje is de route ingetekend. In het register aan het einde staan alle genoemde wandeldoelen, plaatsen, begin- en steunpunten en alle belangrijke etapedoelen vermeld. Op de achterkant van het boek en in de desbetreffende beschrijvingen van het gebied in het wandelgedeelte informeren overzichtskaarten over de locatie van de afzonderlijke wandelingen.

Zwaarte van de wandelingen

In tegenstelling tot de Alpen is er in Schotland geen uitgesproken traditie ten aanzien van het opknappen en het onderhoud van een wegennet, hoewel een stijgende trend in deze richting wordt waargenomen. Bewegwijzing is in Schotland een zeldzaamheid, borden die de weg wijzen zouden waarschijnlijk niet lang blijven staan vanwege het barre weer en de 'Landlords' (de niet noodzakelijkerwijs adellijke eigenaren van het land). Dit betekent dat in Schotland enige zelfstandigheid 'buiten in de natuur' wordt verwacht, het gebruik van kaart en kompas behoort tot de vanzelfsprekende bagage van iedere 'hill wal-

De moeilijkste Munro van Schotland: The Inaccessible Pinnacle.

Schotse identiteit...

ker'. Dat geldt natuurlijk ook voor de hier voorgestelde wandelingen, die op een driepuntsschaal van makkelijk tot moeilijk zijn ingedeeld. Daarnaast is het van belang op te merken dat afhankelijk van het weer een onder normale omstandigheden goed begaanbaar muilezelpad na dagen van regen kan veranderen in een onmetelijk diep moeras, in Schotland een heel normaal en omkeerbaar proces. Om de desbetreffende vereisten, die in principe betrekking hebben op de omstandigheden in de zomer, beter te kunnen inschatten, wordt de indeling naar moeilijkheid hieronder iets verder uitgelegd:

Gemakkelijk Goed begaanbare, gemakkelijke bergwandeling in overzichtelijk gebied. De weg is meestal goed te herkennen, tredzekerheid op met stenen bezaaide paden of in moerassig gebied is echter een vereiste. Er is nauwelijks risico dat u verdwaalt.

Tamelijk moeilijk In deze gids worden onder andere de klassieke bergkamoversteken in de Schotse Highlands, waaronder die van vele Munro's (zie 'Munro bagging', pagina 17) als middelzware wandelingen aangeduid. Voorwaarde hiervoor is een relatief goede conditie, aangezien hoogteverschillen tot 1000 m, soms ook meer, bij beklimming en afdaling moeten worden overwonnen. Het terrein kan steil en/of modderig zijn. Oriëntatievermogen en tredzekerheid zijn ook een vereiste. Klimtechnische vaardigheden zijn niet noodzakelijk.

Moeilijk Het ligt in de aard van de mens om naar uitdagingen uit te kijken. Ook in dit boek worden daarom een paar wandelingen aan de ambitieuze wandelaars en bergbeklimmers voorgesteld, die zeer dicht tegen de grens liggen van wat doorgaans wordt verstaan onder klimmen. De Schotse Highlands zijn een prachtig trainingsgebied voor de 'echte bergen', vooral in de winter. De zwart gemarkeerde wandelingen zijn over het algemeen veeleisende bergkamoversteken, die naast een goede conditie (vaak zijn meer dan 1000 m hoogteverschil te overbruggen) ook enige klimvaardigheid vereisen en u moet geen last hebben van hoogtevrees.

Bereikbaarheid

Slechts enkele begin- en eindpunten van de voorgestelde wandelingen zijn voldoende keren per dag met het openbaar vervoer te bereiken. Dit geldt nog meer als u verder naar het noorden of westen reist en daarmee ver van de grote plaatsen bent. Nader informatie over het openbaar vervoer vindt u in het hoofdstuk Informatie. Als alternatief is Schotland een van de vriendelijkste landen van Europa voor lifters. Als een auto passeert – wat vooral in de stromende regen uren kan duren – is de kans dat u wordt meegenomen vrij groot. Een eigen auto is daarom heel nuttig om het land effectief te verkennen.

Veelvoorkomende begeleiders: Highland runderen.

Uitrusting

Water is het kenmerkende element tijdens het wandelen in Schotland. Het komt van boven, soms ook van de zijkant, en ook de bodem is vaak nat – zelfs als de zon schijnt. Uw uitrusting moet daartegen bestand zijn. Enkelhoge berg- of wandelschoenen met profielzolen en een ingebouwd membraan hebben zich bewezen voor wandelingen over vaak ongebaand terrein. Voor de kleding geldt het laagjesprincipe. Dat betekent dat u zich door verschillende lagen functionele kleding aan kunt passen aan de weersomstandigheden. Daardoor wordt bovenmatig zweten vermeden; tijdens pauzes of bij een daling van de temperatuur kunt u weer een laagje kleding aantrekken. Over functioneel ondergoed van zweet afvoerende kunstvezel draagt u een dunne fleece. Bij lagere temperaturen wordt een extra windstopper aangeraden. Als

Symbolen

met de trein / bus bereikbaar

eetgelegenheid onderweg

geschikt voor kinderen

plaats met eetgelegenheid

restaurant, café

schuilhut, schuilplaats

parkeerplaats

bus- of treinaansluiting

top

pas, col

kerk, kapel

burcht, kasteel, ruïne

archeologische plaats

vuurtoren

grot

kampeerterrein

uitkijkplaats

waterval

GPS-Tracks

Bij deze wandelgids staan op de website van Uitgeverij Elmar (<http://www.uitgeverijelmar.nl/boek/rother-wandelgids-schotland/>) GPS-data, die gratis te downloaden zijn.

Alle opgeslagen GPS-data zijn met de Garmin-kaart Topo Groot-Brittannië verzameld. Uitgever en auteur hebben de tracks en wegpunten naar beste weten en met de meeste zorg gecontroleerd. Toch kunnen fouten of afwijkingen niet worden uitgesloten, bovendien kunnen de gegevens ter plaatse in de tussentijd veranderd zijn. GPS-data zijn weliswaar een uitstekende voorbereidings- en navigatiehulp, maar vereisen nog altijd een zorgvuldige voorbereiding, een eigen oriëntatievermogen en kennis van zaken bij de beoordeling van de actuele (terrein)situatie. U moet voor de oriëntatie ook nooit uitsluitend op het GPS-apparaat en de GPS-data afgaan.

wandelbroek adviseer ik een wijde broek met veel zakken. Bij extreme weersomstandigheden komen een robuuste regenjas en regenbroek van een ademend en waterafstotend materiaal (Goretex, Sympatex, etc.) goed van pas. Het is raadzaam om daarbij ook altijd dunne handschoenen, een muts, sjaal en beenkappen mee te nemen.

Om te voorkomen dat u bij slecht zicht de oriëntatie verliest, moet u kaarten en een kompas in uw rugzak hebben. Telescoopstokken ontlasten uw knieën en zijn volgens mij een onmisbaar hulpmiddel op modderige paden of bij het oversteken van rivieren. Afhankelijk van de lengte van de wandeling moet u voor voldoende proviand zorgen. Een thermosfles met warme drank is vaak zeer weldadig bij onaangename weersomstandigheden. Om op te warmen hebben veel mensen traditiegetrouw ook een heupfles met Schotse whisky bij zich voor een slok op de top ('a wee dram').

Beste tijd om te reizen

Volgens de bestaande vooroordelen over Schotland komen er enorme hoeveelheden regen naar beneden op dit prachtige landschap. Helaas zit, zoals in alle vooroordelen, ook hier een kern van waarheid in: het regent inderdaad veel. Een lichtpuntje is misschien het feit, dat er zelden langer dan een hele dag geen zon te zien is – het weer in Schotland verandert aanzienlijk sneller dan bij ons. Als u de statistieken mag geloven, zijn de maanden mei en juni (verhoudingsgewijs) de enige droge maanden. Gebleken is dat deze maanden de beste tijd van het jaar zijn om te wandelen, waarbij als extraatje de zon nauwelijks ondergaat. Ook de herfst, die in de Highlands al medio september begint, kan zeer aantrekkelijk zijn. Als u in de zomer naar Schotland reist, is het belangrijk er bij de planning van uw reis rekening mee te houden, dat het land in de greep is van muggen – *Culicoides impunctus*. Deze 'midges' genoemde plaaggeesten komen in wolken en kunnen bij windstilte ieder verblijf in de natuur zeker dwarsbomen.

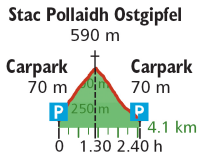
43 Stac Pollaidh, 590 m (oosttop)

2.40 uur

Zandstenen kasteel boven het veen

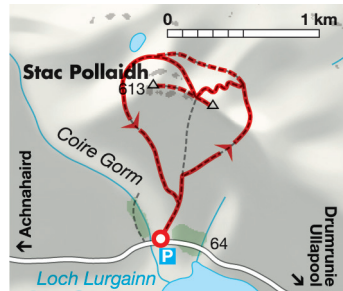
Het uiterste noordwesten van Schotland is geologisch relatief eenvoudig opgebouwd. De basis bestaat uit zogenaamd Lewisium, een gneis, dat met ongeveer 2,7 miljard jaar tot de oudste gesteenten in Europa behoort. Daarop ligt Torridoniaan, zandsteen van ongeveer 800 miljoen jaar oud. Als u op een van de bergen in Inverpolly National Nature Reserve staat, waartoe ook het zandstenen kasteel van Stac Pollaidh behoort, kunt u het vrij gemakkelijk onderscheiden: de eilandvormige bergen bestaan uit Torridoniaan, de omgeving met moerassen en meren bestaat uit Lewisium.

Beginpunt: Parkeerplaats aan de kleine weg naar Achiltibuie (bord 'Summer Isles' op de A 835 van Ullapool naar het noorden).

Hoogteverschil: 510 m.

Zwaarte: In principe gemakkelijke wandeling, zolang u op de oosttop blijft. Voor de oversteek van de berg en het beklimmen van de westtop moet u geen last heb-

ben van hoogtevrees en is enige klimvaardigheid vereist (UIAA I-II).

Kaart: OS blad 15.

Een berg als een kasteel: Stac Pollaidh boven Loch Lurgainn.

Als op een andere planeet: uitzicht over het natuureservaat Inverpollly.

Vanaf de **parkeerplaats** loopt u over de nieuw aangelegde weg naar de berg die voor u oprijst in het noorden. Links herkent u nog de erosiegeul die vroeger werd gebruikt voor de beklimming. Het pad gaat al snel naar rechts en leidt u één keer rond de halve berg op de noordoostkant. Bij een splitsing neemt u het linkerpad en u klimt nu steil omhoog naar een insnijding in de kam. Nog een paar meter naar links en u bereikt uiteindelijk de ongeveer 590 meter hoge oosttop van de **Stac Pollaidh**. Het uitzicht is geweldig, duizenden kleine en grotere meren schitteren in de zon, de langgerekte bergrug van de Suilven doet denken aan een gestrand galjoen.

Voor degenen die genieten van het klimmen en die zich veilig voelen in bergachtig terrein is het luchtige geklauter rond en over de talrijke kleine torentjes naar de **westtop** puur genot. Dus, handen uit uw zakken en de wegsporen volgen! Maar let op: het motto van Paul Preuss is van toepassing: 'Veilig via dezelfde weg terug'.

Om van de **oosttop** terug te komen in het dal loopt u rondom de berg op een nieuw aangelegd pad. Daarvoor daalt u af in noordwestelijke richting en u bereikt het pad dat rondom de berg loopt. Hierop loopt u op de zuidkant van de Stac Pollaidh terug en u daalt af naar de parkeerplaats.

45 Old Man of Stoer

2.15 uur

Droomkust in het noordwesten van Schotland

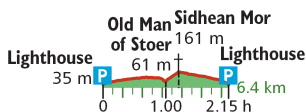
De noordwestelijke hoek van Assynt heeft een verscheidenheid aan landschappen te bieden die elke natuurliefhebber zal verrukken. Op de achtergrond rijzen de wonderlijke bergen van het Inverpolly National Nature Reserve op, op de voorgrond zijn groene weiden en enkele witte huizen (waarschijnlijk net als de verhouding tussen de hoeveelheid schapen en mensen). Geheel aan de rand van de idylle heeft de ruwe Noord-Atlantische Oceaan een bizarre steile kust gevormd.

Beginpunt: Parkeerplaats aan de voet van de vuurtoren bij Stoerhead. Stoerhead is goed aangegeven vanaf de aftakking van de A 837 aan de noordkant van Lochinver.

Hoogteverschil: 200 m.

Zwaarte: Gemakkelijke wandeling over groene (en soms drassige) weiden.

Kaart: OS blad 15.

Tegenover de parkeerplaats wijst een bord naar het begin van uw korte uitstapje. Op een comfortabel pad wandelt u constant omhoog en omlaag naar het noorden langs de kust. Bij een opvallende rotskam, **Cirean Geardail** genaamd, ziet u de vrijstaande naald van de 'Old Man' voor het eerst. De rotsen dwingen u nu een korte omweg naar het oosten te maken en u gaat omhoog naar het hoogste punt van de kust. Hier wendt u zich weer naar het noorden en licht afdalend bereikt u al snel een fantastisch gelegen weide. Als de zon schijnt is dit de ideale plek voor een uitgebreide picknick met thee en shortbread. Boven de weide is de spits van de Old Man of Stoer al te zien; als u naar de rand loopt, kijkt u over de loodrechte rotsrand naar de adembenemende vorm van de rotsnaald waar het schuim omheen raast. Soms wordt er een touw gespannen over

Old Man of Stoer.

Clashmore, kort voor het beginpunt van de wandeling bij Stoerhead.

het kanaal tussen de kust en de rotsnaald en u kunt dan zien hoe klimmers omhoog klauteren op de overhangende wanden naar de top van de **Old Man of Stoer**. De eerste beklimming van de Old Man of Stoer werd uitgevoerd door Tom Patey, een in Ullapool praktiserende arts en bekende Schotse bergbeklimmer.

Om niet via dezelfde route terug te moeten gaan, houdt u nu richting zuiden aan en gaat u omhoog naar de met een landmeetkundig teken gemarkeerde top van de **Sidhean Mór** (161 m). Ondanks de geringe hoogte reikt uw blik van de Buiten-Hebriden tot de opvallende bergen van Sutherland. Bij het landmeetkundig teken zelf begint een pad, dat u in zuidwestelijke richting terugleidt. Het leidt u naar de reeds van de heenweg bekende kleine beek, en nadat u die bent overgestoken komt u bij de hoofdweg. Hierover wandelt u terug naar de vuurtoren of de parkeerplaats daarvoor.

